

Vasen – en enkel och effektiv fiskevårdsåtgärd

Dokumentversion	Version 1.5
Skapad av	Per Anders Persson
Datum	2016-12-25
© Copyright Rekofiske.se 2012	Dokumentet med dess text och illustrationer får kopieras för personligt bruk och för diverse ideella miljö- och fiskevårdsändamål

Innehållsförteckning

Allmänt om vasar	3
Arbetsmetodik.....	3
Definiera målet och syftet med vasen	3
Inventera fiskevattnet efter lämpliga anläggningsplatser.....	4
Tillstånd och godkännanden.....	5
Byggnadsmaterial.....	6
Övrigt	6
Utmärkning	7
Uppföljning.....	7
Kostnader.....	9
Kompletterande fiskevårdsåtgärder.....	9
Arbetsbeskrivningar.....	9
Ståndvasar	9
Klassisk blandrisvase	9
Granvase.....	12
Enkel granvase	15
Sänkvasar.....	16
Sänkvase på grynna.....	16
Försänkta träd.....	19
Sänkvase av gran.....	21
Lekbädd av gran	22
Säkerhet, miljöhänsyn och fiskeetik.....	24

Allmänt om vasar

Vasen/risvasen är en enkel, billig och mycket effektiv fiskevårdsåtgärd med gamla anor. Syftet och målet med vasen avgör på vilket sätt denna bör utformas, byggas och placeras. Det finns två primära syften med att anlägga vasar, ett rent fiskevårdande syfte där man vill öka mängden fisk i en sjö och dels ett fiskeförbättrande syfte där man vill ansamla fisk på en viss plats som ett sätt att försöka förbättra fiskelyckan. Det finns flera olika sorters vasar och de flesta av dem fyller flera samtidiga funktioner. Vasar kan byggas när som helst på året, från isen på vintern eller sommartid från en båt, flotte eller annat flytetyg och kan dessutom placeras på ett flertal olika typer av platser.

Arbetsmetodik

Den grundläggande arbetsmetodiken för att bygga vasar följer i stort samma metoder som används för andra typer av fiskevårdsarbeten. Att bygga en vase är vanligtvis varken speciellt krävande eller komplicerat, men det är givetvis alltid bra att ta reda på och fastställa olika grundläggande förutsättningar för det planerade bygget, innan man drar igång med det praktiska arbetet. Se vidare avsnitt [Arbetsbeskrivningar](#) för hur man kan konstruera olika typer av vasar.

Definiera målet och syftet med vasen

Den allra första åtgärden vid ett vasebygge är att definiera målet och syftet med den planerade vasen. Detta ligger till grund för när, var, hur och vilken typ av vase som bör byggas för att uppnå bästa resultat. Målet med vasen kan vara att försöka anlägga ett lämpligt leksubstrat i syfte att skapa en bra lekplats för en eller flera fiskarter. Det kan också vara att försöka skapa ett skydd och en jaktmark för fisk i syfte att etablera eller öka mängden av en eller flera arter. Det vanligaste syftet med att bygga vasar är kanske ändå att den skall fungera som en bra fiskeplats och på köpet får man en utmärkt livsmiljö för många olika vattenlevande smådjur, allt från fiskyngel till olika vattenlevande insekter.

Två fina sommarabborrar på knappa kilot från ett av många lyckade fisken vid en vase

Inventera fiskevattnet efter lämpliga anläggningsplatser

Var man placerar en vase hänger primärt på i vilket syfte som vassen skapas och på de botten-, vegetations-, temperatur- och andra förhållanden som råder i det aktuella fiskevattnet. Är man väl känd med det fiskevattnet där vassen skall anläggas har man ganska säkert en god ide om var vassen kan placeras. I mindre kända vatten är det lämpligt att först studera de lokala förhållandena lite närmare innan arbetet med vassen tar sin början. Försök göra en enkel kartläggning av vattnet, tex genom att studera sjökort, växtligheten i och kring sjön eller olika sorters landmärken som kan ge en uppfattning om hur sjöbotten ser ut och vattnets beskaffenhet.

Ett annat bra sätt att hitta rätt plats kan vara att fråga lokala fiskare, representanter för en fiskevårdsområdesförening eller andra som kan förväntas ha god kännedom om vattnet i fråga och dess fiskliv. En annan rent praktisk parameter som kan påverka valet av plats, är hur lätt eller svårt det är att transportera byggnadsmaterialet ut till den plats där man funderat på att bygga vassen. Nedan följer några generella riktlinjer om lämpliga platser för en vase:

- Rent generellt är det lämpligt att placera en vase på en plats där många fiskarter normalt brukar trivas, tex i anslutning till ett grund, en vass, vid ett utlopp eller vid ett lungnstryk en bit upp i en å.
- Vasar brukar ge bäst resultat i näringsfattiga sjöar och sjöar med ganska klart vatten eftersom fisken där är i större behov av lämpligt leksubstrat, skydd och en mer näringsrik uppväxtmiljö, men även vasar i mer näringsrika vatten med sämre siktdjup kan dra till sig förvånande mycket fisk. En vase skapar mer eller mindre mycket mer fisk oavsett typ av sjö och vattendrag.

- Anlägger man en vase i syfte att skapa bra leksubstrat är det viktigt att den är placerad på ett djup och en plats där vattentemperatur, växtförhållanden och andra förutsättningar för en framgångsrik lek är så optimal som möjligt. Arterna mört, gös, abborre och gädda föredrar alla en lek- och uppväxtmiljö med relativt varmt vatten. Gäddan och mörten är mer beroende av närhet till vegetation för sin lek- och uppväxt än vad abborren och gösen är.
- Placera gärna vasen på en lätt strömsatt plats med syresatt vatten. Sådana platser brukar vara i närheten av tex sund, holmar, öar, i lugnflytande åar eller bäckar.
- Vasen kan med fördel placeras i nära anslutning till en djupbrant eller något större djup. Närheten till lite djupare vatten förbättrar ofta oddsen för att vasen skall samla riktigt grov fisk.
- Desto större vase desto mer fisk, desto grövre ved (träd och grövre grenar) desto större fisk och desto glesare vase desto bättre verkar småfisken trivas. Dessa samband gäller förstås inte alltid överallt, men rätt ofta.
- Placera vasen där den är skyddad från tät båttrafik. Båttrafik gör att vattnet ibland grumlas onormalt mycket, något som ofta inte uppskattas av fisken och därmed försämrar vasens funktion.

Tillstånd och godkännanden

Väldigt många gillar vasar, men det är inte säkert att alla gör det. Motstånd mot olika typer av fiskevårdsåtgärder förekommer ibland. Det är därför alltid bra att kontrollera hur andra som kan tänkas ha ett intresse av vad som sker vid en sjö eller ett vattendrag tycker och tänker i frågan. Motstånd beror ofta på okunskap eller att fiskevårdsåtgärden anses krocka med andra intressen, men kanske är den största orsaken till motstånd att "folk" känner sig förbisedda och trampade på tårna när det gäller olika aktiviteter vid en sjö eller vattendrag ("om jag bara blivit informerad, så ...").

Det är den lokala fiskevårdsområdesföreningen (FVO) och/eller enskilda vatten-/fiskerättsägare som normalt sett ger tillstånd för olika vasebyggen, men även närboende, seglar- eller vattenskidklubbar mfl kan ha synpunkter på ett vasebygge. Inhämta därför hellre en synpunkt, ett godkännande eller ett tillstånd för mycket än ett för litet, även om det inte krävs rent formellt.

I det fall det finns en lokal fiskevårdsområdesförening (FVO) eller sportfiskeklubb som förvaltar vattnet där man planerar att anlägga vasen, är det definitivt en bra ide att kontakta någon av dess representanter. Det är inte helt omöjligt att man kan få ett par extra hjälpande och kunniga händer, kanske ingår vasebyggen i fiskevårdsområdets egen fiskevårdsplan eller så blir det ett välkommet tillskott i deras ordinarie arbete med att förbättra fisket.

Byggnadsmaterial

Nästan vilket trädslag som helst kan användas för att bygga vasar, men det är förstås fördelaktigt att väja material utifrån vasens tänkta funktion. Anlägger man en vase i syfte att den skall fungera som ett leksubstrat, väljer man med fördel ett trädslag som fisken har lätt att fästa sin rom på, tex gran eller enbuskar. Är det primära syftet att ansamla fisk, är lövträd ofta att föredra. Trädslag som ek eller al ruttar långsamt i vatten och håller ihop vasen betydligt längre än många andra mer snabbväxande trädslag. Barrträd håller längre än många sorters lövträd, men gör samtidigt vattnet lite toxiskt initialt. Bli därför inte förvånad om det till en början inte uppehåller sig speciellt mycket småfisk vid en vase som till stor del är byggd av tex gran eller tall. Denna effekt går dock ganska snart över, redan efter någon vecka kan en tidigare fiskgles vase bebos av mängder av fisk.

En gles, spretig vase som flyter högt ger bra skydd för ung fisk och ger därför ofta ett kortsiktigt bättre resultat än en vase som är kompakt och nedtryckt mot botten. Björk är ett utmärkt byggnadsmaterial att bygga spretiga vasar med, men björkved har nackdelen att den ruttar relativt snabbt i vatten. Större dimensioner av ved har ofta en bestående positiv effekt på fiskfaunans diversitet, dessutom gör lite grövre träd och grenar att vasen håller betydligt längre och inte behöver fyllas på med nytt material lika ofta.

En vase behöver ofta förankras och/eller förtyngas för att inte riskera att driva iväg. Vanlig sten i olika dimensioner är ett mycket lämpligt material för detta ändamål. Det finns förstås en mängd olika alternativ till sten som förtyngning, tex betong, järn eller annat tungt material, MEN försök alltid att undvika material som kan vara tveksamt ur miljösynpunkt (se vidare avsnitt [Säkerhet, miljöhänsyn och fiskeetik](#)).

Det är ibland nödvändigt att använda bindmaterial för att hålla ihop vasens konstruktion eller för att förankra den, speciellt om vasen anläggs på isen och riskerar att kunna driva iväg vid islossningen. Som bindmaterial kan man med fördel använda vanlig ståltråd (med en dimension på ca 1- 2 mm) eller ett ganska tåligt rep av något naturmaterial.

Övrigt

Information om fiskevattnets miljömässiga status, fiskbiotopen, fisket, tidigare genomförda fiskevårdsåtgärder, diverse omvärldsfaktorer och andra uppgifter som ofta är av betydelse för många andra typer av fiskevårdsarbeten, har sannolikt inte lika stor betydelse vid ett enkelt vasebygge. Att bygga en vase är en rätt okomplicerad fiskevårdsåtgärd, den tar inte speciellt lång tid, den kräver inte stora resurser, är lätt att följa upp och riskerar inte nämnvärt att påverka fiskbeståndet på ett negativt sätt om det misslyckas.

Funkar inte vasen som planerat, har det lilla projektet bara kostat några enstaka timmars arbete, några få hundralappar och efter bara några år finns knappt ett spår kvar av vasen där den ligger på sjöbotten. Den tid och de resurser som krävs för att samla in, bearbeta och färdigställa information om ovan nämnda faktorer, kan sannolikt användas på ett bättre sätt inom andra mer omfattande och komplexa fiskevårdsprojekt.

Utmärkning

Att märka ut eller inte märka ut en vase, det är frågan?

Det finns flera skäl till att märka ut en nybyggd vase, men det finns ibland också goda skäl till att inte göra det.

Några bra skäl till att märka ut en vase:

- Minskar risken för att vasen av misstag skall bli påkörd av båtar, vattenskotrar eller andra snabbgående vattenfarkoster.
- Skapar förutsättningar för ett bra fiske även för andra fiskare som inte känner till vasens position sedan tidigare.
- En utmärkt vase är en uppskattad fiskeförbättrande service gentemot de som fiskar i ett fiskevatten (och som kanske betalat dyrt för sin rätt att fiska).

Några bra skäl till att inte märka ut en vase:

- Minskar risken för ett lokalt överfiske
- Minskar risken för ett oetiskt fiske på lekande fisk
- Man kan hemlighålla sitt eget skapade favoritfiskeställe (i alla fall ett tag).

Konstruktionen av tex en [klassisk blandrisvase](#) med 4-6 slanor eller pålar som sticker upp över vattenytan gör att vasen ofta syns på långt håll. Det är dock enkelt att göra denna typ av vase helt osynlig. Man sågar helt enkelt av pålarna en bra bit under vattnet eller ännu hellre tar bort pålarna helt så snart vasen är tillräckligt försänkt och riset sjunkit så att påkörningar eller andra olycksfall kan undvikas.

En vase som inte är tillräckligt förtyngd kan också vara synlig under en tid då grenar och ved flyter i vattenytan, men bara till dess att materialet blivit vattenmättat och sakta börjar sjunka ner mot botten. Försänkta vasar brukar ofta märkas ut med en förankrad boj eller plastdunk.

Uppföljning

Att följa upp resultatet av ett vasebygge är mycket enkelt och okomplicerat till skillnad mot många andra typer av fiskevårdsåtgärder. Resultatet visar sig ofta rätt snabbt och är vanligtvis direkt synligt, framförallt under vindstilla och varma sommardagar. Ser man gott om stim med småfisk på försommaren i, vid eller i nära anslutning till vasen är resultatet som regel lyckat. Finns det framåt mid- och sensommaren en rik fiskbiotop med små och lite större fiskar av olika arter vid och i anslutning till vasen, ja då kan man vara rätt säker på att man varit framgångsrik med sin fiskevårdsåtgärd. Dra dock inte den helt säkra slutsatsen att projektet är misslyckat om vasen inte drar till sig fisk den första sommaren eller är fullständigt lyckat om mycket småfisk snabbt etablerar sin närvaro. Det är inte ovanligt att det kan ta både ett och två år innan fisken hittar fram till vasen, liksom att en stor del av fisken plötsligt kan vara försvunnen från ett år till ett annat. Håller vasen ett brett spektrum av fisk i olika storlekar efter 2-3 år, är resultatet av vasebygget sannolikt lyckat. Om inte, så har vasen troligtvis placerats på fel på plats och man gör kanske bäst i att bygga en ny någon annanstans.

Var uppmärksam på att stim av småfisk ibland vandrar bort från vassen och att vassen då rent visuellt ser ut att vara i princip tom på fisk. Småfisken finns då oftast ändå i närområdet. Ibland är den försvunnen i bara några enstaka timmar, ibland i dagar och vid enstaka tillfällen också i någon vecka, sannolikt beroende på variationer i vädret, vattentemperaturen, rovfiskarnas aktivitet och/eller på i vilket uppväxtstadium som småfisken befinner sig i.

Att tillfälligt placera en mjärde/mörtstuga i anslutning till vassen kan vara ett sätt att konstatera om den dragit till sig småfisk, man kan också prova lite gammalt hederligt mete med liten krok agnad med småmask, maggot eller deg. Finns det småfisk vid vassen kommer det garanterat att visa sig.

Vasen blir ofta snabbt en riktig småfiskfabrik och en mycket bra uppväxtmiljö för mört, abborre och många fler fiskarter

Där det finns småfisk finns det oftast också större fisk. Området direkt i anslutning till eller i närheten av en risvase är ofta en bra plats för att fånga en riktigt stor fisk, speciellt när det gäller abborre och gädda.

En vase drar nästan alltid till sig stor rovfisk och gör den ofta till en mycket bra fiskeplats, inte minst för abborre.

Hur resultatet fallit ut för en vase som är ämnad som ett leksubstrat kan faktiskt i vissa fall kontrolleras visuellt. Detta genom att man strax efter lekperioden, försiktigt lyfter upp substratet och ser efter om det finns någon fästad rom. Ett annat bra sätt att kontrollera resultatet, under förutsättning att vattnet inte är allt för grumligt, kallt och/eller djupt, är att ta på sig en snorkelutrustning och studera resultatet från ytan eller strax därunder.

Kostnader

Vasar kan ofta byggas mycket billigt. De kostnader som brukar vara förknippade med ett vasebygge är framförallt transporten av byggnadsmaterialet (vanligtvis sten, träd och ris) till anläggningsplatsen. Det finns ofta mycket gott om ved i det Svenska naturlandskapet och det brukar normalt sett inte vara speciellt svårt att få tag i, till ingen eller till en mycket låg kostnad. Äger man själv ingen ”skog” brukar en liten förfrågan till någon av de lokala mark- eller skogsägarna (efter att man har förklarat av vad man skall använda veden och stenen till), ofta lösa tillgången till det mesta av det material som behövs.

Eventuellt tillkommer mindre kostnader för något enstaka verktyg som måste införskaffas (tex en isborr, yxa/såg eller tång), 15- 25 m ståltråd, rep och några liter alkylatbensin till båtmotorn eller motorsågen.

Kompletterande fiskevårdsåtgärder

Ibland behöver ett vasebygge även kompletteras med andra fiskevårdande åtgärder för att bli framgångsrikt. Vasar som anläggs i syfte att fungera som leksubstrat placeras vanligtvis ganska grunt. Det kan därför ibland även vara nödvändigt att se till att fiskens vandringsvägar till vassen är och förblir öppna. Detta är speciellt viktigt under själva lekperioden och tiden därefter när många fiskarters yngel behöver fria vägar fram till sina uppväxtområden på djupare och mer syrerikt vatten. Om dessa helt nödvändiga vandringar hindras av tex tät vass, packad drivved, nedfallna träd eller igentäppta vägtrummor, så kan vasebygget ha genomförts till ingen eller mycket lite nytta. Man bör därför alltid undersöka om det finns sådana potentiella hinder innan man börjar anlägga en vase och om det är möjligt att undanröja dem i förväg.

Arbetsbeskrivningar

Vasar kan byggas på en mängd olika sätt i olika syften. Nedan presenteras ett urval av enkla arbetsbeskrivningar för några av de allra vanligaste typerna av vaser som kan hittas i Svenska fiskevatten (3 olika typer av ståndvasar och 4 stycken olika varianter av sänkvasar). Beskrivningarna förutsätter att byggnadsmaterial i rätt mängd har införskaffats och transporterats till den tilltänkta anläggningsplatsen.

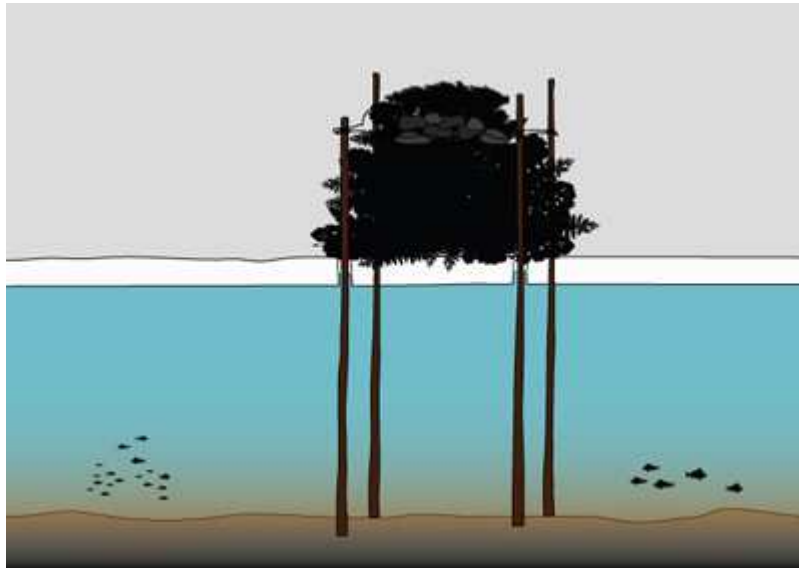
Ståndvasar

Klassisk blandrisvase

Allmänt:

Denna typ av vase förekommer i lite olika varianter och storlekar och den består vanligtvis av blandved från olika trädslag (som tex blivit över vid en skogsavverkning eller gallring). Den

allra vanligast förekommande vassen av denna typ är uppbyggd av 4 slanor/pålar i form av en kvadrat med sidan 2- 3 meter. Vill man göra en riktigt stor blandrisvase, kan 6-8 slanor/pålar i rektangel eller cirkel vara ett lämpligt alternativ.

Att anlägga en ståndvase från isen är ofta smidigt, enkelt och effektivt

Placering:

Vik eller grund med mjuk botten på ett djup mellan 2-5 meter.

Material/materiel:

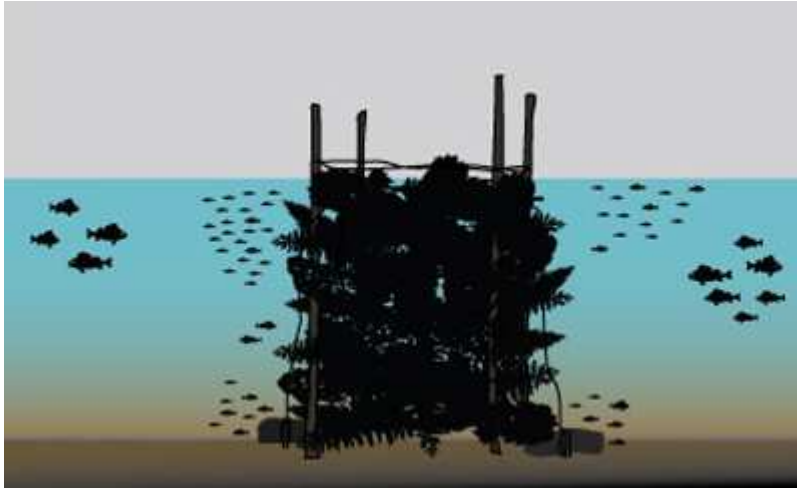
4-8 grövre slanor eller pålar. Ca 8- 30 m³ blandris av tex gran, en, björk, al eller andra lövträd. Sten, ståltråd, yxa, isborr eller issåg.

Tidsåtgång:

2-4 timmar för 2 personer från isen (med båt ungefär den dubbla tiden)

Gynnade fiskarter:

Mört, löja, braxen, abborre, gädda, gös, ål och lake mfl.

Den färdiga vasen blir ofta en bra fiskeplats, speciellt för grov abborre

Förväntat resultat:

Att vasen fungerar som ett skydd för småfisk, en uppväxtmiljö och en bra jaktmark för ett flertal fiskarter.

Byggnadsbeskrivning:

Blandrisvasen kan anläggas utan större problem från en båt, flotte eller annat flytetyg under större delen av året, men görs med fördel vintertid på isen då det är enkelt att transportera fram ris och förtyngning till platsen för den tilltänkta vasen.

Borra 4 eller fler hål i isen i den form du önskar på vasen. Stoppa därefter ner slanorna/pålarna i hålen och tryck/slå ner dem 1- 2 meter i bottensedimenten så att de sitter ordentligt fast (är inte isen allt för tjock är det också möjligt att såga upp isen mellan slanorna i en eller flera större bitar till en öppen vak). Fyll på med ved och ris mellan pålarna ovanpå isen eller i vaken, samt förtyng riset med några stenar. Lägg därefter på ytterligare ved och ris samt några fler stenar. Fortsätt på detta sätt till dess veden och riset är slut eller vasen känns tillräckligt stor och kompakt. Till sist, förtyngs vasen på ”toppen” av vedhögen. För att hålla ihop vasen kan man till sist binda samman slanorna med ståltråd strax över vattenytan. Eventuellt kan man också försänka vasen med några större sammanbundna stenar som placeras tvärs över vasen. Detta kan vara speciellt lämpligt om slanorna är svåra att förankra i botten och vasen därför får svårt att hålla ihop.

Tips:

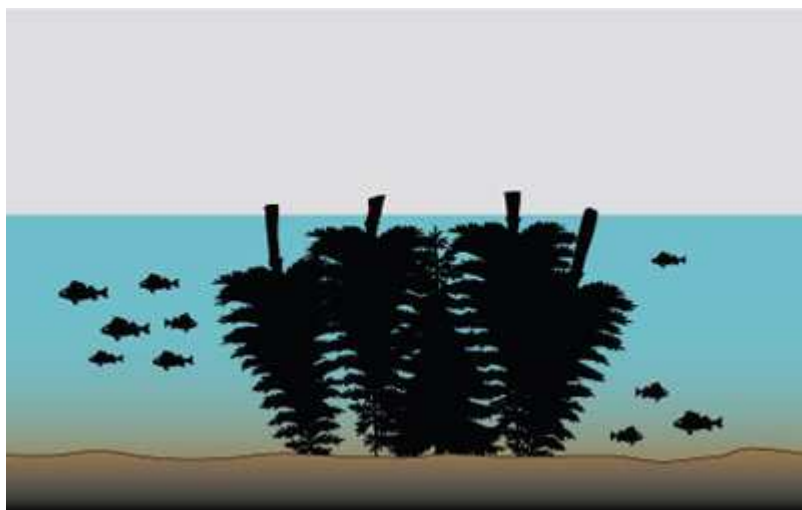
Förtyngning av vasen kan ske i omgångar som beskrivits ovan eller bara på toppen. I det senare fallet bör man vara lite extra uppmärksam på att stenen ligger säkert och stabilt på riset, annars riskerar vasen att tippa och stenen falla av när vasen börja sjunka (med resultatet att hela vasen blir flytande).

Fyll gärna på vasen med ny ved med något års mellanrum. Denna typ av vase fungerar också ofta bra som ett leksubstrat för flera olika fiskarter. Ett bra tips från en erfaren vasebyggargubbe är att ”vill du ha mycket småabborre i vasen, släng med en rejäl en” (eller ett annat barrträd som leksubstrat). Ett antal längre lövträd som är ca 2- 4 meter längre än vasen är bred, kan med fördel placeras på toppen av vasen i ett helt eller halvt cirkelmönster. Detta skapar ett överhängande ”tak” där fisken gärna söker skydd och skugga under varma soliga sommark dagar. Dessutom blir vasen mer spretig, vilket ofta gör den ännu mer rik på småfisk.

Granvase

Allmänt:

Denna typ av ståndvase består av ett antal granar, vanligtvis 5-10 stycken, som är nedslagna i bottensedimenten.

En ståndvase av 5 stycken granar som bildar en fyrkant, kan anläggas på någon enstaka timme

Placering:

Vik eller på ett grund med mjuk botten med ett djup på ca 1- 4 meter.

Material/materiel:

5-10 toppkvistade granar i storleken 2- 5 meter. En yxa och eventuellt en issåg.

Tidsåtgång:

2-3 timmar för 2 personer

Gynnade fiskarter:

Framförallt abborre, men även mört, löja, braxen, gärs, gädda och gös mfl.

Förväntat resultat:

Att vasen skapar ett naturligt substrat för lek, samt ett skydd, en uppväxtmiljö och en jaktmark för ett flertal fiskarter.

Byggnadsbeskrivning:

Granvasen anläggs bäst från isen vintertid eller om inte granarna är allt för stora och tunga, från båt tidigt på våren (en månad eller två innan fiskens lek börjar).

Om vasen anläggs från isen kan det krävas en issåg för att ta upp en vak av lämplig storlek. Tryck eller slå ner en gran i botten med toppen först och se till att den sitter ordentlig fast. Gör sedan samma sak med gran nummer två ungefär 2- 3 meter från den första granen. Slå/tryck sedan ner ytterligare någon/några granar på motsvarande sätt så de bildar en fyrkant eller annan lämplig form.

Slå/tryck till slut ner ytterligare en eller några granar mitt i fyrkanten så vassen tätas. Vissa granar kan med fördel slås ned med foten först, på så sätt fyller granarna vassen bättre och hakar samtidigt i varandra och ”låser” vassen

Tips:

Testa gärna att variera avstånden mellan granarna i vassen. En kompakt vase håller ihop bättre och längre, men en glesare vase med lite mer fritt vatten mellan granarna bildar direkt en mycket attraktiv liten undervattensskog som attraherar en mängd olika fiskarter.

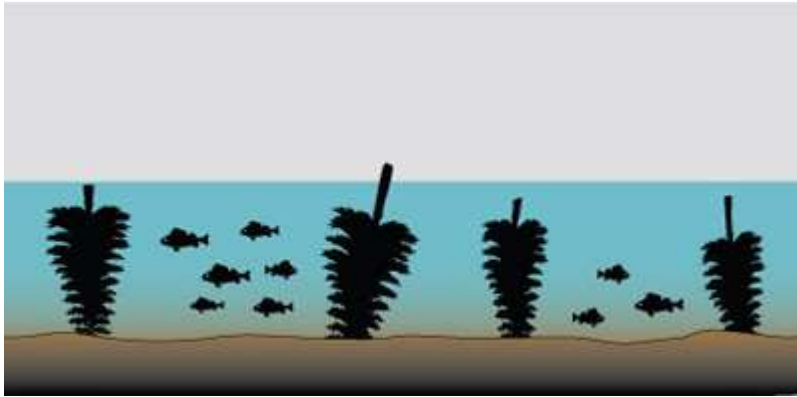

I bakgrunden en abborrhfabrik av granar som anlagts av Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund

Enkel granvase

Allmänt:

Denna enkla granvase är en mindre gran som slagits ner i bottensedimenten på ganska grunt vatten och som skapar ett utmärkt leksubstrat för bla abborre.

4 stycken mindre granar som slagits ner i sedimenten med jämna mellanrum

Placering:

Vik eller flad med mjuk botten på ca 1- 3 meters djup.

Material/materiel:

En eller flera topphuggna granar i storleken 2-4 meter. Yxa.

En 2 meter lång gran som tryckts ner i botten på ca 1 meters djup i en grund vassvik

Tidsåtgång:

< 1-2 timmar för 2 personer

Gynnade fiskarter:

Framförallt abborre, men även mört, löja, braxen, gärs, gädda och gös mfl arter.

Förväntat resultat:

Att vassen skapar ett naturligt substrat för lek, samt skydd, en uppväxtmiljö och en jaktmark för ett flertal fiskarter.

Byggnadsbeskrivning:

Denna typ av vase anläggs bäst från båt i en vik eller på en grundflad där det kan förväntas att fisken kommer att försöka leka. Kvista av toppen på ett antal granar och frakta sedan ut dem med båt till den utvalda anläggningsplatsen. Kontrollera djupet, välj ut en lämplig gran och tryck sedan ner den i bottensedimentet med toppen först. Fortsätt sedan på samma sätt och placera ut resten av granarna med någon meters mellanrum.

Tips:

Innan man börjar anlägga vassen så är det lämpligt att först kontrollera djup och bottenförhållanden på den tilltänkta platsen. Detta för att se till att man har granar av rätt längd och att dessa är möjliga att slå ner tillräckligt djupt i sedimenten, för att inte riskera att lossna och flyta upp.

Det kan säkert förekomma att ett större antal granar i en liten grund vik uppfattas som något som skräpar ner eller förfular sjön. Fundera därför på om det i vissa fall kan vara lämpligt att dra upp granarna från botten och ta upp dem på land igen när lekperioden är över.

Sänkvasar

Sänkvase på grynna**Allmänt:**

En sänkvase är en vase som sänks ner till botten med ett antal tyngder (lämpligen sten). Denna variant av vase lämpar sig väl som ”stovase” och placeras antingen på ett grund eller på en grundflad.

Placering:

På en gryнна/grundflad med hård botten med ett djup på ca 1-5 m.

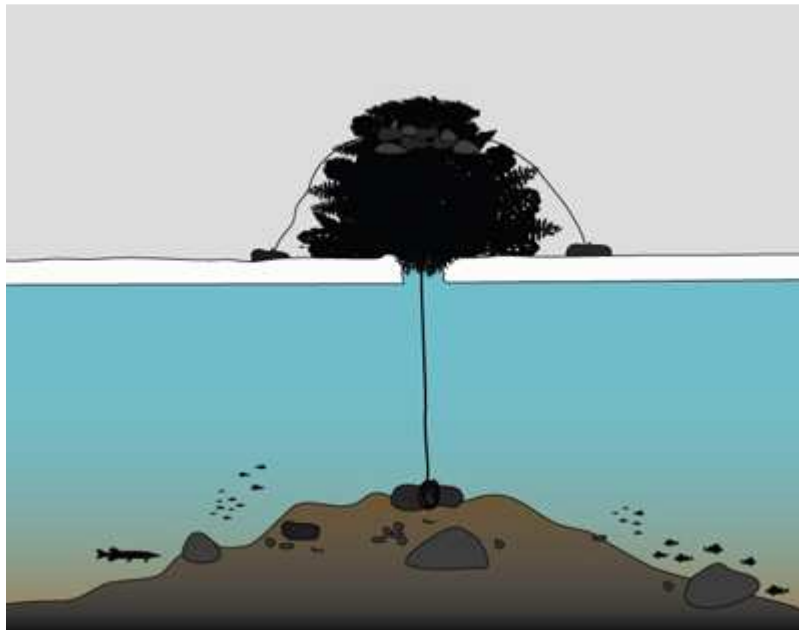

Illustration av en sänkvase byggd från isen

Material/materiel:

10- 50 m³ blandris av tex gran, en, björk, al eller andra lövträd. Sten, yxa, såg och ståltråd.

Tidsåtgång:

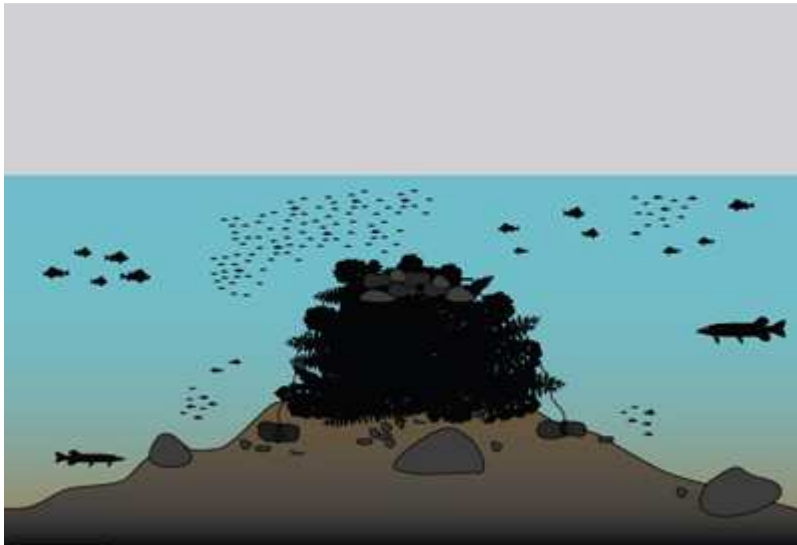
3-5 timmar för 2 personer

Gynnade fiskarter:

Mört, löja, braxen, gärs, abborre, gädda, gös, ål och lake mfl arter.

Förväntat resultat:

Att vasen skapar ett naturligt substrat för lek, samt ett skydd, en uppväxtmiljö och en jaktmark för ett flertal fiskarter.

Byggnadsbeskrivning:

Sänkvasen anläggs lämpligen vintertid från isen eller sommartid från en lite större båt eller flotte, då den mängd ved som krävs för att få höjd på vasen ibland behöver vara rätt stor. Hitta en plats där vasen kan byggas på ett sätt som gör att den ligger stabilt och inte riskerar att börja glida iväg och/eller splittras upp när den sjunkit till botten. Att tex anlägga vasen kring en större sten är ett sätt att skapa en bra förankring. Om isen på våren spricker upp i större isflak är det lätt hänt att vasen börjar driva iväg med isen om den inte är väl förankrad. Anläggs vasen sommartid kan samma problem uppstå i det fall det plötsligt skulle börja blåsa upp mitt under pågående vasebygge.

Placera lager av ris i en hög av lämplig storlek och höjd och varva gärna veden med sten. För att vasen inte skall lägga sig helt platt och "flyta ut" över botten, är det bra att spanna ett eller flera rep och/eller ståltrådar över vasen. I vardera änden av trådarna har man fäst en ganska stor sten. När stenarna och tråden sjunker, kommer vasen också att börja sjunka. Tråden över vasen förhindrar att vasen splittras upp och/eller att delar av veden börjar flyta och riskera att driva iväg. 2-3 par hyfsat stora stenar med tråd emellan, brukar räcka för att hålla en vase på plats. Längden på tråden bestämmer höjden på vasen (initialt, för med tiden sjunker den alltid ihop). En vase som skall vara 3 meter bred och lika hög, kräver en ca 8- 9 meter lång ståltråd (plus någon meter för att fästa stenarna med).

Tips:

Fyll gärna på vasen med ny ved med något års mellanrum. Var noga med att lägga veden om lott, dels håller vasen ihop på ett bättre sätt och dels får den en mer jämn och stabil form. Placera stenen i eller så nära vasens mitt som möjligt, annars riskerar vasen att tippa och gå sönder när den börjar sjunka. Om vasen ligger på grundare vatten är det lämpligt att märka ut det på något sätt.

En vase som ligger på djupare vatten en bit från land, kan ibland vara riktigt svår att hitta om man inte märkt ut den på något sätt eller om det inte finns tydliga och bra landmärken eller exakta gps-koordinater.

En stor och tät vase kan ibland bli flytande och behöver extra förtyngning för att sjunka efter att isen har gått upp

Försänkta träd

Allmänt:

Denna typ av vase består av ett eller ett par större träd som förankrats och/eller försänkts.

Placering:

På ett grund eller en grundflad med ett djup på mellan 2- 8 meter .

Material/materiel:

En eller flera större träd, tex en tall, en spretig gran eller något lövträd med lite grövre grenar. Motorsåg eller yxa, sten och eventuellt ett dragfordon.

Tidsåtgång:

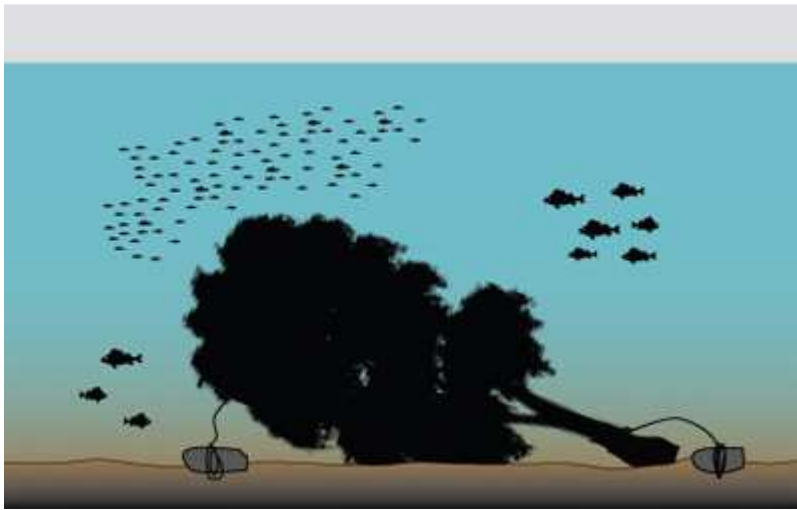
3-6 timmar för 2 personer

Gynnade fiskarter:

Mört, löja, braxen, gärs, abborre, gädda, gös, ål och lake mfl arter.

Förväntat resultat:

Att vassen fungerar som ett skydd, en uppväxtmiljö och en jaktmark för ett flertal fiskarter.

Ett stort försänkt träd ger en påtaglig reveffekt

Byggnadsbeskrivning:

Ett större träd är oftast mycket tungt (inte minst när det ligger i vatten) och av denna anledning byggs denna vase enklast på vintern från isen med hjälp av ett dragfordon, tex en traktor, en fyrhjuling med vagn eller en arbetsskoter med någon form av pulka.

Märk ut det ställe där vassen skall placeras och kontrollera noggrant att isen är bärkraftig (med god marginal) från strandkanten och hela vägen ut till platsen för vassen. Transportera ut trädet och de stenar som trädet skall försänkas med. Bind fast en eller flera större stenar vid trädet som försänkning. Därefter är det bara att invänta våren och islossningen. Det kan vara en fördel att försöka förankra vassen från isen eller åtminstone bevaka den i samband med islossningen, så den inte råkar driva iväg på något större isflak och därefter sjunka på fel plats när isen spricker upp.

Ett träd kan även transporteras med hjälp av en båt. Att bogsera ett stort träd i vatten kan gå mycket trögt och ta rätt lång tid. Se därför till att inte göra detta en allt för blåsig dag.

En stor fördel med denna typ av vase baserad på ett större träd, är att den håller mycket längre än ris, buskar och mindre träd. Tex kan en stor tall fortfarande fungera som ett litet rev och samla gott om fisk efter 30-40 år eller ännu längre tid.

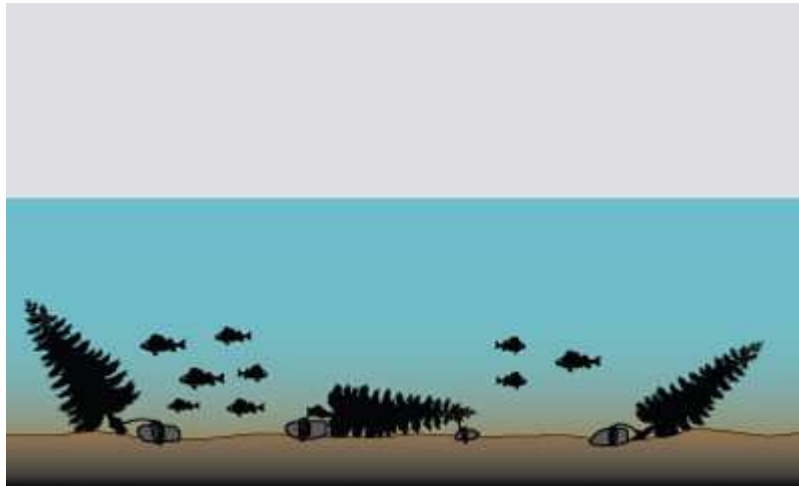
Tips:

Vill man få trädet att ”stå upp” i vattnet binder man bara fast stenen/stenar i fotänden av trädet. Trädet kommer då att bli flytande med trädkronan uppåt och bilda ett högt spretande rev. Var dock uppmärksam på att ett träd som flyter nära vattenytan kan utgöra en risk för eventuell båttrafik. Vassen bör i så fall vara tydligt markerad eller försänkas till kollisionsfritt djup. Om någon kör på en grov trädstock med en snabb båt, kan detta få ödesdigra konsekvenser.

Sänkvase av gran

Allmänt:

Denna typ av vase består av enstaka mindre försänkta granar som skapar ett utmärkt leksubstrat för abborre och ett skydd för småfisk.

3 mindre vasar av små försänkta granar

Placering:

Kan anläggas i stort sett var som helst på djup från 1 till upp mot 8 meter beroende på vilken funktion som eftersträvas. På grundare vatten fungerar granarna ofta som leksubstrat och skydd för småfisk, medan de på djupare vatten och hård slät botten med större brist på växtlighet, skapar en liten reveffekt som bryter av bottenstrukturen.

Material/materiel:

En eller flera granar i storleken 1- 4 meter, yxa, sten och ståltråd.

Tidsåtgång:

<2 timmar för 2 personer

Gynnade fiskarter:

Framförallt abborre, men även mört, löja, braxen, gärs, gädda och gös mfl.

Förväntat resultat:

Att vasen skapar ett naturligt substrat för lek, samt ett skydd, en uppväxtmiljö och en jaktmark för ett flertal fiskarter.

Byggnadsbeskrivning:

Vasen anläggs bäst från båt. Knyt fast någon meter ståltråden i en ca 3-5 kg tung sten. Lasta både granarna och stenarna i båten och frakta ut materialet till den utvalda platsen. Kontrollera djupet. Fäst därefter en sten med ståltråd i granfoten och lämpa granen med stenen överbord. Granen sjunker och förankras i botten av stenens tyngd. Fortsätt sedan med nästa vase några meter från den första.

Tips:

Stapla gärna flera granar åt gången i båtens ena ände och de ståltrådförsedda stenarna i den andra. Jobba därefter från mitten i båten. På så sätt blir arbetet mer organiserat, förenklat och säkrare.

Betongfötter är ett alternativ till vanlig sten när man vill försänka granar

Lekbädd av gran

Allmänt:

Denna typ av vase består av en bädd av gran eller enris som skapar ett utmärkt leksubstrat för tex abborre och samtidigt ett skydd för småfisk.

Placering:

I en vik eller på ett grund med ett djup på ca 1- 2 meter.

Material/materiel:

Granris/enris, ståltråd och material att binda fast granriset på (förslagsvis ett hönsnät eller en liten bit av en armeringsmatta) och en yxa.

Tidsåtgång:

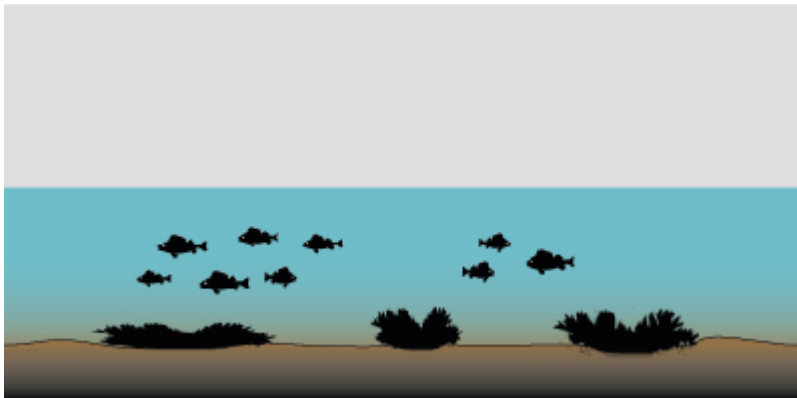
<2 timmar för 2 personer

Gynnade fiskarter:

Framförallt abborre, även gös och gädda mfl.

Förväntat resultat:

Framförallt att vassen skapar ett substrat för lek.

Försänkta lekbäddar av granris är ett utmärkt leksubstrat för tex abborre

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund levererar en barnkammare för småfisk till en grund skärgårdsvik

Byggnadsbeskrivning:

Denna vase anläggs bäst från båt i en vik eller på ett grund där det kan förväntas att fisken kommer att försöka leka. Lekbädden tillverkas i förväg på land. Fläta fast granris i en bit armerings- eller hönsnät om ca 1x1 meter. Fäst därefter granriset med ståltråd på några ställen

så det inte riskerar att lossna. Lämpligen tillverkas flera lekbäddar samtidigt. Knyt fast ståltråd i några 2-3 kilo tunga stenar av lämplig form (så till att de inte riskerar att lossna).

Lasta i lekbäddarna och stenarna i båten och frakta ut materialet till den utvalda platsen. Fäst därefter en sten någonstans i mitten av i varje lekbädd. Kontrollera djupet. Lämpa sedan lekbädden med stenen överbord. Lekbädden sjunker och förankras i botten av stenens tyngd. Fortsätt därefter med nästa lekbädd några meter från den första.

Tips:

Stapla gärna flera lekbäddar ovanpå varandra i båtens ena ände och de ståltrådförsedda stenarna i den andra. Jobba därefter från mitten i båten. Detta förenklar arbetet med att fästa sten vid lekbäddarna och med själva försänkningen, samt gör arbetet säkrare.

Säkerhet, miljöhänsyn och fiskeetik

Säkerhet

Var alltid noga med säkerheten vid vasebyggen för det är inte helt utan riskmoment. I det fall en vase anläggs från is är det givetvis viktigt att kontrollera att isen är bärkraftig (med god marginal) från strandkanten och hela vägen ut till platsen för vassen, speciellt om det vid bygget används något tyngre fordon. Att bära någon sorts flytväst vid arbete på sjön är förstås en självklarhet.

Det krävs också försiktighet i samband med att en vase skall fraktas ut på en sjö och förankras/försänkas. Var försiktig och jobba helst inte ensam, speciellt när du anlägger vasar från båt eller flotte. Överlasta och/eller snedlasta inte byggnadsmaterialet då detta ökar risken för en kantring. Ett rep som snor sig fast i kläder, en arm eller ett ben kan även det skapa en direkt dödsfälla om oturen är framme.

Se vidare under avsnitt [Utmärkning](#) hur man kan märka upp en vase för att minska risken för att vassen av misstag blir påkörd.

Miljöhänsyn

Om man ändå bygger en vase, varför inte samtidigt passa på att göra sig av med lite skräp och bråte på samma gång?

Artikelförfattaren har hittat både element, avgassystem, betongfyllda plastthinkar och allehanda gammalt skrot som använts som försänkning vid vasebyggen. Tack och lov är det nog extremt ovanligt att just fiskevårdare dumpar skräp i fiskevattnen. Något som däremot är relativt vanligt är att man har använt sig av rep och snören av plast för att binda ihop vassen eller för att förankra den, något som givetvis bör undvikas och som är alldeles onödigt. Använd gammal hederligt järntråd eller rep av något naturmaterial för detta ändamål. Dessa kommer att rosta respektive ruttna bort efter en ganska kort tid, men då har trädmaterialet redan blivit så pass genomdränkt av vatten att det inte längre riskerar att driva iväg.

Att bygga en vase bör givetvis alltid ske med stor miljö- och ekologisk hänsyn. Minimera därför användandet av miljöfarliga ämnen i samband med bygget, använd alltid naturligt nedbrytbart material och slösa inte med naturresurser och energi i någon form. Detsamma

gäller förstås även själva sportfisket efter att vasebygget är färdigt. Den som dykt eller snorklat vid en välbesökt vase konstaterar ofta att mängder av färgglada plastbeten har fastnat i vassen och att meter efter meter av nästan lika färgglada och avslitna linor hänger över vassen likt girlanger i en väl pyntad julgran. Äldre typer av trävobblers, skeddrag och spinnare är sällan några större problem ur miljösynpunkt då de oftast inte innehåller några speciellt miljöpåverkande och svårnedbrytbara ämnen. Plastbeten och linor kan däremot finnas kvar i århundraden och dessutom innehålla mer eller mindre kända och giftiga metaller och kemikalier. Det är svårt att inom sportfisket helt undvika svårnedbrytbart och negativt miljöpåverkande material, inte minst när det gäller utrustning som ställer krav på speciella hållbarhetsegenskaper, men det är ganska enkelt och kostnadseffektivt att i stor utsträckning undvika onödig miljöpåverkan. Detta tex genom att använda bra tafsar och tillräckligt tjocka linor för att minska risken för linbrott och undvika onödigt resursslukande transportmedel. Hushållning med (natur) resurser är alltid bra för miljön och fisken, en sanning som givetvis även gäller inom sportfisket.

Att bygga en vase är i de allra flesta fall en bra miljö- och fiskevårdsfrämjande aktivitet om det görs på rätt sätt. Det råder i många sjöar och vattendrag en rätt stor brist på ved, eftersom buskar, grenar och träd av olika anledningar avverkas och transporteras bort innan/eller när de riskerar att falla ner i vattnet. Desto fler vasar det finns i en sjö, speciellt om den är näringsfattig, desto bättre är det ofta ur ett ekologiskt- och sportfiskeperspektiv. Men som alltid kan det finnas undantag. Ett övergött vattendrag eller sjö, behöver knappast någon ny näring i form av en massa ris, löv, ved eller annat organiskt material som kan späda på gödningen ytterligare (om än mycket marginellt i de flesta fall) eller på annat sätt kanske förbättra livsvillkoren för ”fel” fiskarter och därmed möjligen förvärta ett redan dåligt miljötillstånd. Som med allt miljö- och fiskevårdsarbete, bör även vasar anläggas eftertänksamhet för att skapa största möjliga långsiktiga nytta.

Fiskeetik

Bedriv aldrig fiske med oetiska metoder och/eller onödigt hårt fiske vid en vase. Detta gäller inte minst veckorna innan och direkt i samband med fiskens lek. Vassen kan i vissa fall samla väldigt stora mängder fisk kring lekperioden (inte minst abborre) och som inte bör fångas, stressas eller på annat sätt störas i den för fisken allra viktigaste delen av sin livscykel, dvs fortplantningen.